

The Giants Who Shaped Modern Orthodoxy -12

HaRav Dr. Moshe D. Tendler

Rabbi Dr. Aaron Adler

The Chemistry of Hametz

1. שולחן ערוך אורח חיים סימן תנה סעיף א

אין לשין אלא במים שלנו, בין שהם מי בורות ומעיינות, בין שהם מי נהרות, ושואבין אותה מבעוד יום (סמוך לבין השמשות), (ד"ע והגהות מיימוני פ"ה), או בין השמשות. ואין לשין בהן עד שיעבור הלילה כולה. ויכולים לשאוב יום אחד לימים הרבה; ואם הזמן חם יניחם במרתף שהוא קר. ואם הזמן קר, יניחם באויר כי המרתף הוא חם. וצריך להשכים ולהכניסם לבית קודם שיזרח השמש, ואפילו ביום המעונן סעיף ג

2. אין ללוש במים חמין אפילו לא נתחממו אלא בחמה, ולא במים הגרופים מדוד גדול שנחשתו עבה ותלוי על מקום האש ומים שבתוכו פושרים, אפילו כשאין האש תחתיו, ואם עבר ולש בין באלו בין במים שלא לנו, אסור. ויש חולקין ומתירין בלש במים שלא לנו. ויש אומרים דבשוגג מותר, ובשעת הדחק יש לסמוך עליהם. הגה: ואפילו בלא דחק יש להתיר אם עבר בשוגג ולש במים שלא לנו (ר' ירוחם וב"י).

3. סעיף ה

נוהגין שלא ליתן מלח במצה, ונכון הדבר; ואפילו בדיעבד יש לאסור (מרדכי וד"ע).

4. שולחן ערוך אורח חיים סימן תנו

סעיף א

אין לשין לפסח עיסה גדולה משיעור חלה

5. שולחן ערוך אורח חיים סימן תנט

סעיף א

אין לשין במקום השמש. וביום המעונן אסור תחת כל אויר הרקיע, משום דיומא דעיבא כוליה שמשא. הגה: וע"כ נהגו ליזהר מללוש נגד החלון הפתוח אפילו אין שם שמש, שמא יהיה מעונן ולאו אדעתיה (ת"ה סימן קצ"ג /קכ"ב/). וכן יש ליזהר מלהוליק המצות לתנור תחת הרקיע מגולה; וכן המים או הקמח (הגהות מיימוני פ"ה בשם סמ"ק ומהרי"ו). ולא יתקרב ללוש אצל התנור, מפני חום התנור.

6. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף לה עמוד א - עמוד ב

אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש: עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש - אין חייבין על חימוצה כרת. יתיב רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע קמיה דרב אידי בר אבין, ויתיב רב אידי בר אבין וקא מנמנם. אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: מאי טעמא דריש לקיש? - אמר ליה: דאמר קרא לא תאכל עליו חמץ [וגו'] דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו במצה - חייבין על חימוצו כרת. והא, הואיל ואין אדם יוצא בה ידי חובתו, דהויא ליה מצה עשירה - אין חייבין על חימוצה כרת. - איתיביה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: המחיה וגמעו, אם חמץ הוא - ענוש כרת, ואם מצה הוא - אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח. והא הכא, דאין אדם יוצא ידי חובתו במצה, וחייבין על חימוצו כרת! איתער בהו רב אידי בר אבין, אמר להו: דדק, היינו טעמא דריש לקיש: משום דהוה להו מי פירות, ומי פירות אין מחמיצין.

7. תוספות מסכת פסחים דף לה עמוד ב

ומי פירות אין מחמיצין - היינו להתחייב כרת כדאמרינן בהדיא אין חייבין על חימוצו כרת אבל לאו אית ביה ובסמוך נמי אמרינן אין לשיין ביין ושמן ודבש ואם לש תשרף מיד וחכמים נמי דאמרי תאכל היינו משום שיכולין לשומרה מן החמץ כשאר עיסה אבל לכולי עלמא מחמיצין וקשה דלקמן (דף מ.) מסקינן גבי קימחא דאבישונא אבל מי פירות שרי דמי פירות אין מחמיצין משמע דשרינן לגמרי וכן פי' ר"ת דאין מחמיצין כל עיקר והא דאמר תשרף מיד כשעירב עמהן מים דאז ממהרות יותר להחמיץ ועל הא אמר דאין בהן כרת אבל לאו אית ביה אבל היכא דלית ביה תערובת מים כגון יין וחומץ ושאר מי פירות שרו לגמרי

8. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת פסחים פרק ג משנה א

זה הכלל כל שהוא מין דגן, כלומר כל דבר שמעורב בו אחד מחמשת המינין עם מים עובר עליו בפסח, אבל בלי מים או במי פירות אינו עובר ומותר לאכלו, לפי שהכלל אצלינו מי פירות אין מחמיצין.

9. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ה הלכה ב

חמשת מיני דגן אלו אם לשן במי פירות בלבד בלא שום מים לעולם אינם באין לידי חמוץ אלא אפילו הניחן כל היום עד שנתפח הבצק הרי זה מותר באכילה, שאין מי פירות מחמיצין אלא מסריחין, ומי פירות הן כגון יין וחלב ודבש וזית ומי תפוחים ומי רמונים וכל כיוצא בהן משאר יינות ושמנים ומשקין, והוא שלא יתערב בהן שום מים בעולם, ואם נתערב בהן מים כל שהוא הרי אלו מחמיצין. + /השגת הראב"ד / אלא אפילו הניחן כל היום עד שנתפח כל הבצק הרי זה מותר באכילה. א"א אין דבר זה פשוט ולא הכל מודים בו דנהי דאין עושין חמץ גמור ואין חייבים על חמוצו כרת אבל נוקשא הוי מיהת ואסור. +

10. שו"ת הרשב"א חלק א סימן ד

אמרת שאמרו לכם שמצאו כתוב לרב רבינו משה ב"ר מימון ז"ל שחזר בו בארבעה דברים ממה שכתב בחבורו הגדול. ושאלת ממני לבאר לך אם המכתב הראשון עיקר או השני. ומאיזה צד. האחד שכתב בהלכות חמץ ומצה חמשת מיני דגן אלו אם לשן במי פירות בלבד בלא שום מים אין באין לידי חמוץ. אלא אפילו הניחן כל היום עד שנתפח כל הבצק הרי זה מותר באכילה שאין מי פירות מחמיצין אלא מסריחין. וחזר ואמר שאין חייבין על חמוצו כרת אבל אסור באכילה. והראיה מדרבי שמעון בן לקיש דאמר (פסחים פ"א דף ל' ב) עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חמוצה כרת מאי טעמא הוה ליה מי פירות ומי פירות אין מחמיצין. דאלמא כרת הוא דליכא הא איסורא איכא.

תשובה מה שכתב הרב ז"ל בתחילה הוא העיקר ואין בו שום ספק. שהרי הוא כשלשה במי פירות בלא מים כלל קאמר. וכמו שבאר הוא ז"ל שם /בהלכות חמץ ומצה/. ומי פירות בלא מים אין מחמיצין כלל ואפילו נוקשה לא הוי ומותר לכתחילה.